

O isusovačkim pučkim misijama, teškoćama koje su na terenu susretali, prijemu misija kod svećeništva i pučanstva Zadarske nadbiskupije te kojim su konkretnim duhovnim plodovima urodile među vjernicima piše Zdenko Dundović u svome radu pod nazivom *Pučke misije isusovačkih misionara u Zadarskoj nadbiskupiji u drugoj polovici 19. stoljeća* (153-169).

U prilogu *Jugoslavenska narodna armija i vjerske zajednice – prilog istraživanju* (171-198) Davora Marijana čitamo o odnosu Jugoslavenske narodne armije (JNA) i vjerskih zajednica. Svećenici, odnosno učenici i studenti vjerskih škola, od trenutka dolaska u postrojbe JNA tretirani su kao stvarna opasnost za njezin sustav.

Nakon deset priloga slijedi posljednja rubrika ovog 76. broja, a to je *Prikazi i recenzije*. U toj rubrici nalazimo četrnaest prikaza i recenzija stručne povijesne literature.

Dominik Štefulić

***Scrinia Slavonica. Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*, sv. 15, Slavonski Brod 2015., 427 str.**

Petnaesti po redu broj znanstvenog časopisa *Scrinia Slavonica* Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest, izdan je u rujnu prošle godine. Godišnjak na 427 stranica i dalje je pod uredništvom ravnatelja Podružnice, Stanka Andrića.

Josip Parat autor je prvog članka pod naslovom *Izvori i pregledi antičkih literarnih izvora za povijest južne Panonije* (9-27). U članku se prikazuje stanje istraživanja literarnih izvora te kronološki pregled izvora od helenističkog razdoblja do Konstantina Porfirogeneta te Matije Petra Katančića i Ivana Kukuljevića Sakcinskog. Rad donosi i detaljan popis hrvatskih i mađarskih autora i istraživača koji su se bavili prikupljanjem izvora i istraživanjima vezanima za povijest južne Panonije. Zaključak kojeg autor u svom radu donosi je da uporaba literarnih vrela i dalje ima veliku važnost u humanističkim disciplinama, a da je digitalizacija omogućila nove načine proučavanja pisanih izvora.

Siniša Đuričić, donosi nam rad pod nazivom *Princ Eugen Savojski u velikom bečkom ratu do oslobođenja Beograda (1683 – 1688.)* (35-55). Autor u radu opisuje ratni put princa Eugena Savojskog od njegovog stupanja u službu kod Hasburgovaca pa do oslobođenja Beograda. Članak se sastoji od poglavlja *Izvori i literatura, Uvod, Bitka kod Kahlenberga, Parkanj, Ostrogon i prva opsada Budima, Bitka kod Ostrogona i osvajanje Budima, Bitka kod Haršanja, Opsada Beograda i Zaključak*. Autor u članku zaključuje i kako Eugen Savojski u ratu s Osmanlijama nije zbog svoje mladosti imao presudnu ulogu koja mu je obično pridavana te da se kao zapovjednik i vojnik oblikovao tek pod mentorstvom Ludwiga Badenskog.

Sljedeći je članak Jasmine Najcer Sabljak *Tragom kolekcije kneza Livija Odescalchija – od Rima do Iloka i Zagreba* (57-89). Autorica se u tekstu bavi podrijetlom kneza Livija Odescalchija, njegovim srijemskim posjedima te obitelji, knezom kao istaknutom osobom rimske aristokracije te donosi detaljan popis njegove kolekcionarske zbirke umjetničkih djela (od kojih su neka popraćene i fotografijama). Govori koja su djela sačuvana u kneževskoj zbirci u Iloku i Zagrebu, a iz rada se doznaje da se dvije slike Livija Odescalchija nalaze i u galeriji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Članak Lovorke Čoralić i Maje Katušić *Vojnici iz Ugarske u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama u 18. stoljeću* (89-113) prikazuje djelovanje vojnika zavičajem iz Ugarske u mletačkim kopnenim snagama, a rad se zasniva na obradi gradiva iz Državnog arhiva u Veneciji

(fond Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli). Rad donosi raščlambu arhivske građe, grafikone prema kojima se vidi razdioba ugarskih vojnika prema pripadnosti pješničkim i konjaničkim postrojbama te promjene vremenskog intenziteta spominjanju ugarskih vojnika u mletačkim kopnenim postrojbama. U zaključku rada ocjenjuje se da su vojnici kopnenih postrojba iz Ugarske, iako relativno malobrojni, činili primjetljivu skupinu unutar mletačkoga prekomorskog ljudstva.

Sljedeći članak autorice Eldine Lovaš nosi naslov *Katoličko stanovništvo Zmajevca u drugoj polovici 18. stoljeća (1755. – 1800.)* (113-133). U radu se razmatra demografska struktura stanovništva mjesta Zmajevac u 18. stoljeću, godišnja i mjesečna raspodjela vjenčanja prikazana u tablicama, prosječna dob zaručnika, ponovno sklopljeni brakovi, rođenja i krštenja, sezonska raspodjela rođenja, također popraćena tablicama grafikona te uzroci smrti u Zmajevcu. Autor u zaključku donosi da je analizom matične knjige vjenčanih, krštenih i umrlih utvrđeno do sada neistražena demografska obilježja zmajevačkog katoličkog stanovništva u drugoj polovici 18. stoljeća.

U radu *Kriminal i represivni sustav u Osijeku na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće promatran kroz elemente biopolitike i socijalne povijesti* (133-175) Luke Pejića prikazuje se kriminal i njegovo sankcioniranje od strane osječkog redarstva. U članku se opisuje sankcioniranje pojedinih ubojstava, razbojništava, nemira te prostitucije na osječkom području i djelovanje redarstva po austrijskom modelu. Članak zaključuje da su devijantna ponašanja proizašla iz naglog razvoja grada, doseljavanja i ubrzane urbanizacije.

Sljedeći članak *Pribečevićevi ljudi – Samostalna demokratska stranka u Slavoniji i Srijemu 1924-1929.*, (175-233) Ivice Miškulina, donosi analizu djelovanja *Samostalne demokratske stranke* na području Slavonije i Srijema u razdoblju od 1924.-1929. godine te okolnosti nastanka stranke, njezinom ustroju, socijalnoj i etničkoj strukturi te njezine rezultate na lokalnim i oblasnim i parlamentarnim izborima i njezinom opstanku na podršci srpskih birača. U radu se vidi i kako je stranka imala podršku organizacije jugoslavenskih nacionalista (ORJUNA) te da se SDS u posljednje četiri i pol godine parlamentarnog režima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca uspjela profilirati kao važan politički čimbenik, no zbog oslanjanja samo na srpsko biračko tijelo te drugih unutarnjih čimbenika došlo je do unutarnjeg raskola same stranke.

U radu umirovljenog nadbiskupa Đakovačko-osječke nadbiskupije Marina Srakića *Đakovački incident 1930. godine* (233-289) analizira se govor koji je na obljetnici smrti Jurja Strossmayera pred skupinom Beograđana u ime odsutnog biskupa Antuna Akšamovića održao generalni vikar dr. Andrija Spiletek. U govoru je među ostalim, rekao kako *Ni sablje, ni kundaci, ni glavnjače ne mogu da oplemene ljudska srca, niti da ih zagriju za uzvišena djela*, što je kod nekih prisutnih izazvalo ogorčenje, a stvar je poprimila obrise političkog skandala, što je rezultiralo uklanjanjem dr. Andrije Spiletka sa službe direktora biskupske kancelarije, da bi ga se tako spasilo od suda i kazne zatvora. U članku se također donosi korespondencija biskupa Antuna Akšamovića i bana Josipa Šilovića te razna pisma i dopisi aktera tog događaja.

Sljedeći članak nosi naziv *O provođenju odluke komunističkih vlasti iz 1945. o ukljanjanju grobalja i grobova "okupatora" i "narodnih neprijatelja" u Slavoniji i Srijemu* (291-317), a autori su mu Vladimir Geiger i Slađana Josipović Batorek. U radu se analizira namjera potpunog i sveopćeg obračuna jugoslavenskih komunista s neprijateljem neposredno nakon završetka Drugoga svjetskog rata. U članku se analiziraju dokumenti MUP-a FD Hrvatske, odnosno MUP-a DF Jugoslavije, u kojima je vidljivo da se odluke o ukljanjanju nadgrobnih spomenika i grobova

“narodnih neprijatelja” i “okupatora” donošene iz visokih političkih krugova te pokazuju kako je represivno ozračje vladalo nakon Drugoga svjetskog rata u Jugoslaviji.

U članku *Ukradeni grad – o progonstvu Iloka i Iločana* (317-338) Nikoline Vuković autorica govori o uzrocima, tijeku i obilježjima progonstva nesrpskog stanovništva iz grada Iloka i okolice u razdoblju od 1991.-1998. Članak se temelji na izvornoj arhivskoj dokumentaciji ondašnjeg tiska i relevantne znanstvene literature. Autorica u radu opisuje izgon, djelovanje iločkih gradskih vlasti u progonstvu, smještaj i aktivnosti prognanika te sam povratak. Autorica rada također iznosi i činjenicu da su grad Ilok i njegovi stanovnici funkcionirali kao cjelina, iako nisu bili na teritoriju svog grada, a zbog toga je sam povratak u grad bio donekle olakšan.

Dalje se u časopisu u cjelini *Historiografija u prijevodu* nalaze radovi Marijete Šašel Kos *Rijeka Noar u Strabonovoj Geografiji*, Antala Molnára *Presuda sarajevskog kadije iz 1613. godine: svojedobno tumačenje načela zimma* te Márte Fate *Novo djelo o poslijeosmanskoj Baranji*, a poslije toga slijedi *In Memoriam Dr. Ljubomiru Antiću u spomen autora Mate Artukovića*.

Slijede *Kronike* (363-367) te *Prikazi i osvrti* (371-409).

Ivan Bračić